

tiivisenakin tutkimuskenttänä. Konkari-
kävijä pani vielä merkille, että alalla on
paljon uutta lahjakasta jälkikasvua, jolta
on lupa odottaa paljon. Seuraavan ker-
ran nimistöntutkijat kohtaavat Skotlan-
nin Glasgow'ssa vuonna 2014.

PAULA SJÖBLÖM
etunimi.sukunimi@utu.fi

TERHI AINIALA
etunimi.sukunimi@helsinki.fi

ANU REPONEN
etunimi.sukunimi@helsinki.fi

KIRJALLISUUTTA

Raamatun teksti tulkinnan kohteena

Riikka Nissi: *Totuuden jäljillä. Tekstin tulkinta nuorten aikuisten raamattupiirikeskusteluissa.* Jyväskylä Studies in Humanities 145. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto 2010. 346 s. ISBN 978-951-39-4078-2.

Uskonnollista kieltä on käsitelty suomalaisissa tutkimuksissa jonkin verran (esim. Kela 2007; Lappalainen 2004; Mielikäinen 2000; Suojanen 1975). Näissä tutkimuksissa on pääosin tarkasteltu kirjoitettua tekstiä tai monologista puhetta, kuten saarnoja. Sen sijaan uskonnolliseen keskusteluun ja vuorovaikutukseen on kiinnitetty vähemmän huomiota, joskin Lappalainen (2004) käsittelee myös keskustelua uskonnollisen yhteisön piirissä.

Riikka Nissin tutkimus on toinen ensisijaisesti uskonnolliseen vuorovaikutukseen keskittyvä suomalainen väitöskirja, ja siinä käsitellään osittain samoja teemoja kuin ensimmäisessä, vuonna 2002 ilmestyneessä Esa Lehtisen tutkimuksessa. Tutkimuskohteena kummas-

sakin väitöskirjassa on raamattupiirissä tapahtuva keskustelu, ja keskeisenä tutkimustehtävänä on selvittää, millaisia keskustelun keinoja osallistajat käyttävät, kun he yhdessä tulkitsevat Raamatun tekstiä. Samalla kyse on myös siitä, miten osallistajat yhdessä rakentavat, ylläpitävät ja uusintavat uskonnollisen yhteisönsä toimintatapoja ja omaa identiteettiään sen piirissä. Tutkimukset sijoittuvat institutionaalisen keskustelun tutkimuksen alueelle: keskusteluissa tehdään puheen avulla raamattupiiri-instituutio ja sen istuntoihin osallistuvien roolit olemassa oleviksi ja näkyviksi.

Työn rakenne ja aineisto

Lehtisen väitöskirjan tutkimusaineisto koostui opettajajohtoisista adventistien raamattupiirikeskusteluista, kun taas Nissin aineisto on nauhoitettu nuorten aikuisten raamattupiiri-istunnoista, joissa keskustelu tapahtuu melko vapaamuotoi-

sesti ja ilman ohjaajaa. Aineisto koostuu kolmen eri ryhmän yhteensä kahdeksasta istunnosta, joissa osallistujamäärä vaihtelee kolmesta kolmeentoista. Osallistujat ovat pääosin opiskelijoita, ja he edustavat kahta kristillistä järjestöä. Osallistujien ikä vaihtelee 17 vuodesta 33 vuoteen. Kaksi ryhmistä kokoontuu järjestön toimitiloissa ja yksi osallistujien kodeissa. Istunnot kestävät 1–2 tuntia, ja niistä viisi on videonauhottettu ja kolme ääninauhottettu. Yhteensä aineistoa on noin 11 tuntia, mitä voidaan pitää tutkimustehävän kannalta riittävänä. Tutkija on itse nauhoittanut ja litteroinut aineiston.

Väitöskirja koostuu yhdeksästä luvusta. Niistä kolmessa ensimmäisessä tekijä laajentaa teoreettista ja metodista lähestymistapaansa esittelemällä keskusteluanalyysin lisäksi kolmea muuta tutkimuskohteen kannalta kiinnostavaa näkökulmaa: uskonnollisen kielenkäytön, identiteettien sosiaalisen rakentamisen ja tilanteisen oppimisen tutkimusta. Lisäksi työn alussa esitellään suomalaisten herätysliikkeiden historiaa ja raamattupiiri-instituution ominaispiirteitä. Työn pääosan muodostavat analyysiluvut 4–8, joissa käsitellään raamattupiiri-istuntojen keskustelukäytänteitä, kuten tulkintojen perustelemisen tapoja, tulkintasekvenssien aloitusvuoroja sekä erimielisyyksien ilmenemistä ja käsittelyä. Lopuksi esitellään muutamia keskustelujen valtavirrasta poikkeavia tulkintasekvenssejä.

Keskusteluanalyysin mukaisesti Nissin tutkimuskohtena ei ole uskonnollisen keskustelun sisältö, vaan hän tarkastelee ensisijaisesti keskustelun toimintoja ja käytäntöjä. Sisältöä ja keskustelun toimintoja on kuitenkin vaikea pitää täysin erillään, ja tutkimus nostaa väistämättä esiin myös Raamatun sisältöjä, jotka saavat aikaan esimerkiksi hyväksyntää tai

kyseenalaistamista. Näin työ tuottaa ainakin rivien välissä ajankohtaista tietoa myös nuorten aikuisten suhtautumisesta tiettyihin Raamatun sisältöihin.

Tekstin pohjalta yhteisesti hyväksytyyn tulkintaan

Nissin työssä tarkastellaan sitä, miten keskusteleva ryhmä yhdessä rakentaa tulkintaa lukemalleen tekstille. Työn keskeinen käsite on *tulkintasekvenssi*, joka käsittelee yleensä yhden Raamatusta poimitun tekstipätkän käsittelyä. Tekijä analysoi tulkintasekvenssin rakentumista ja ennen kaikkea sitä, millaisia osallistumisen paikkoja keskustelussa tarjotaan muille osallistujille ja miten näitä tarjouksia otetaan vastaan. Tärkeä analyysin resurssi on siis ilmauksen paikka peräkäisten vuorojen jatkumossa. Erityisesti sekvenssin aloitusvuoro näyttää vaikuttavan merkittävästi siihen, miten keskustelu tietystä tekstistä käynnistyy ja etenee.

Tutkimus haastaa aiemman tutkimuksen näkemyksen, jonka mukaan uskonnollista keskustelua hallitsee hierarkisuus ja auktoriteetteihin tukeutuminen. Tutkija osoittaa tapoja, joilla sekvenssin aloitusvuorot voidaan muotoilla sellaisiksi, että ne aktivoivat osallistujia keskustelemaan. Myös erimielisyyksillä osoitetaan olevan tärkeä merkitys niin tulkintojen syventämisen kuin yhteisöllisen oppimisenkin näkökulmasta. Tavaltaan voi sanoa, että keskusteluista näkyy kaksi rinnakkaista tendenssiä: yhtäältä paine perinteisiin tulkintatapoihin ja toisaalta pyrkimys itsenäisiin, problematisoiviin tulkintoihin.

Läpikäyvä teema koko työssä on tekstin ja puheen välinen vuorovaikutus, ja tältä alueelta tehdään monia kiinnostavia ja tuoreita havaintoja. Alue on viime

aikoina tullut yleisemminkin kiinnostuksen kohteeksi institutionaalisen keskustelun tutkimuksessa, koska hyvin monissa tehtäväsuuntautuneissa keskusteluissa käytetään tekstiä puheen lähtökohdana tai apuna. Nissi osoittaa tekstin toimivan raamattupiiri-istunnoissa monessa eri asemassa: esimerkiksi tulkinnan kohteena ja vuorovaikutuksen muotoilijana sekä toisaalta tulkinnan apuvälineenä ja argumentointiresurssina.

Nissin väitöskirjassa käsitellään ansiokkaasti kielellisiä rakenteita osana vuorovaikutustoimintaa. Tutkija osoittaa vakuuttavasti, että tietyllä tavalla muotoiltu kielellinen toiminto (esimerkiksi kysymys tai kannanotto) luo keskusteluun paikan juuri tietyntyyppiselle reaktiolle ja muokkaa siten keskustelun kulua. Tämän lisäksi työssä on tarkkoja havaintoja yksittäisten kielen keinojen (esimerkiksi partikkelien ja modaalisten ilmausten) käytöstä. Suojasen (1975: 231) mukaan kieli liittyy uskuntoon keskeisesti, sillä sen avulla sosiaalistutaan uskonnolliseen yhteisöön ja omaksutaan uskonnon tarjoama todellisuuden tulkinnan malli. Uskonolliseen kielenkäyttöön liitetään usein pyhyys ja loukkamattomuus sekä tietyt konventionaalituneet sanamuodot ja sanonnat (Lappalainen 2004: 263–276; Mielikäinen 2000). Kielen tarkastelu nimenomaan uskonnollisena kielenkäyttönä jää kuitenkin Nissin työssä sivuun.

Tutkimuksen kriittistä arviointia

Kokonaisuutena Nissin tutkimuskysymykset ovat selkeitä, ja niihin saadaan vastaukset. Tekijä hallitsee erinomaisesti keskusteluanalyysin menetelmänä, ja hänen analyysinsä ovat yleisesti vakuuttavia ja huolellisia. Joskus analyysit tuntuvat

tosin liiankin tarkoilta, ja niitä olisi ollut varaa tiivistää. Erityisen ansiokkaita ovat aloitusvuoroja käsittelevä luku 5 sekä erimielisyyttä koskevat luvut 6 ja 7, jotka sisältävät oivaltavia analyyseja ja tuovat selkeästi esiin raamattupiiri-istuntojen erityisen luonteen. Analyysien tuloksia voi varmasti hyödyntää yleisesti monenkeskisten keskustelujen tutkimuksessa. Sen sijaan poikkeustapauksia käsittelevä luku 8 jää jossain määrin irralliseksi. Lisäksi luku luo vaikutelmaa, että raamattupiirien taustalla toimivan kahden kristillisen järjestön toimintatavoissa on ehkä enemmän eroja kuin työn muut analyyssiluvut ovat antaneet ymmärtää, mutta näitä eroja ei kuitenkaan pohdita tarkemmin.

Jonkinasteisena puutteena voi pitää sitä, että vuorovaikutuksen ei-sanallisten piirteiden käsittely on jätetty lähes täysin analyysin ulkopuolelle, vaikka valtaosa aineistosta on videoitua. Luvun 8 poikkeustapauksien tarkastelu osoittaa, että esimerkiksi katseella on raamattupiiri-istunnossa paljon merkitystä. Tekijä ei juurikaan pohdi ryhmien vaihtelevan koon ja keskustelutilanteen merkitystä analyysien yhteydessä. Ryhmien koko vaihtelee kolmen ja 13 henkilön välillä, ja osa ryhmistä kokoontuu järjestön toimitiloissa ja osa osallistujien kotona. Ryhmissä on mukana toisensa hyvin tuntevia, kauan mukana olleita jäseniä ja ensikertalaisia tai vierailevia jäseniä. Voidaan olettaa, että keskustelukonteksti on melko erilainen, jos viisi toisensa hyvin tuntevaa jäsentä kokoontuu kahden osallistujan yhteisessä kodissa tai jos 13 osallistujaa, joista osa on vierailijoita, keskustelee järjestön toimitiloissa. Kiinnostava kysymys on myös, onko erimielisyys yleisempää pienessä ryhmässä kuin suuressa, mikä vaikutelma nyt jossain määrin syntyy analyysien perusteella.

Edelliseen liittyy myös kysymys ryhmien jäsenten tasa-arvoisesta asemasta, jota työssä korostetaan erona Lehtisen (2002) opettajajohtoisiiin ryhmiin. Nissin aineiston keskusteluista välittyy kylläkin usein tasa-arvoinen ilmapiiri esimerkiksi vuoronvaihdon perusteella, mutta kun mukana on sekä ensikertalaisia että pitkään mukana olleita, osallistujilla on väistämättä erilaista uskonnollista asian- tuntujuutta, joka tulee näkyviin keskusteluissa.

Lopuksi

Kokonaisuutena Riikka Nissin väitöskirja tuo ansiokkaan lisän suomalaiseen institutionaalisen keskustelun tutkimukseen. Tekijä esittelee vakuuttavan analyysin tehtäväsuuntautuneen ryhmän työskentelystä yhteisesti hyväksytyyn tulkinnan löytämiseksi. Samalla työ esittelee raamattupiiri-instituutiota ja tapoja, joilla sen piirissä toimivaksi jäseneksi sosiaalistutaan. Tutkimus on huolellisesti toteutettu, ja tekijä hallitsee tutkimusmenetelmänsä hyvin. Työssä on erityisen ansiokas päätätönluku, jossa tekijä pohtii tutkimuksensa tuloksia monesta näkökulmasta.

Tutkimus tuottaa uutta ja ajankoh- taista tietoa alueesta, jota on tutkittu vähän ja joka ainakin potentiaalisesti kiin- nostaa myös suurta yleisöä. Tällaista tie- toa ei ole ollut tähän saakka saatavilla, ja voisi olettaa työn kiinnostavan myös ak-

tiivisia kristillisten yhteisöjen toimijoita. Tutkimuksen tuloksia on mahdollista hyödyntää monenlaisten keskustelua har- joittavien pienryhmien kehittämisessä.

HELENA KANGASHARJU
etunimi.sukunimi@aalto.fi

Lähteet

- KELA, MARIA 2007: Jumalan kasvot *suomeksi. Metaforisaatio ja erään uskonnollisen ilmauksen synty*. Jyväskylä Studies in Humanities 82. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.
- LAPPALAINEN, HANNA 2004: *Variaatio ja sen funktiot. Erään sosiaalisen verkoston jäsenten kielellisen variaation ja vuorovaikutuksen tarkastelua*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 964. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- LEHTINEN, ESA 2002: *Raamatun puhutte- lussa. Teksti, kokemus ja vuorovaikutus adventistien raamatuntutkistelussa*. Acta Universitatis Tamperensis 891. Tampere: Tampere University Press.
- MIELIKÄINEN, AILA 2000: Miten kieli hengellistyy? – Matti Punttila, Raimo Jussila & Helena Suni (toim.), *Piipiakie- lestä kirjakieleksi* s. 237–253. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.
- SUOJANEN, PÄIVIKKI 1975: Uskonnolli- nen kieli. – Juha Pentikäinen (toim.), *Uskonnollinen liike* s. 230–260. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.